

2011. június 5. vasárnap
 Márk evangéliuma 12,13-17

Kovács Krisztián

Az adópénz

^{12,13}Elküldtek hozzá a farizeusok és a Heródes-pártiak közül néhányat, hogy szóval csalják törbe. ^{12,14}Odamentek tehát, és így szóltak hozzá: "Mester, tudjuk, hogy igaz vagy, és nem tartasz senkitől, mert nem veszed figyelembe az emberek tekintélyét, hanem az igazsághoz ragaszkodva tanítod az Isten útját. Szabad-e adót fizetni a császárnak, vagy nem? Fizessük-e, vagy ne fizessük?" ^{12,15}Ő pedig ismerve képmutatásukat, ezt mondta nekik: "Mit kísértetek engem? Hozzatok nekem egy dénárt, hogy megnézzem." ^{12,16}Hoztak egyet, és akkor Jézus megkérdezte: "Kié ez a kép és ez a felirat?" Ők pedig így feleltek: "A császáré." ^{12,17}Ekkor Jézus ezt mondta nekik: "Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és az Istennek, ami az Istené." És igen elcsodálkoztak rajta.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

A műfaj

Az elbeszélés műfaja oktatási céllal megfogalmazott apoftegmius párbeszéd, ezt jelzi többek között, hogy Jézus választ szemléltető bemutatással kezdi. „Az apoftegma műfaja átmenetet képez Jézus szavai és tettei között. A keret mindig egy rövid történet vagy jelenet Jézus életéből, de mindig található benne egy rövid, csattanós felelet. E perikópa tehát vitabeszéd apoftegmaival”.¹

A történetben a tanító Jézus képe dominál, akinek isteni bölcsessége még ellenségeit is csodálatra készíti.²

Az adó és a pénz

Jézus korában nemzeti és teológiai szempontból is képtelenségnek érzik, hogy Isten népe pogány felőbbségnek fizesse az adót.³ Adózniuk a legyőzött népeknek kellett, ami egyrészt anyagilag megterhelő volt, másrészt az alávettség jelképe volt. A helyzetet tetézte, hogy a pénzek a császár képe volt, sokszor isteni jelképekkel együtt, amit a zsidó képtilalom ellenin provokációnak tekintettek. ⁴ Az írástudók szerint a Messiás eljövételének első jele az lesz, hogy az adót megszünteti. A megszálló római hatalom viszont az adófizetés megtagadását lázadásnak minősítette és halálbüntetéssel sújtotta. A pénzérmén nem csupán a császár képe volt, hanem felirat is: „Tiberius Caesar divi Augusti filius Augustus” illetve a másik oldalon: „Pontifex Maximus”,⁵ aza „Tiberius császár az imádatra méltó isten imádatra méltó fia”, illetve „főpap”.⁶

A kérdezők, és akik mögöttük állnak

Heródes-párt: politikai csoport, amely a Heródes család és a rómaiak palesztinai uralmát támogatta. A párt politikai alapogondolata egyébként az volt, hogy Róma védőszárnyai alatt kiépítenek egy hatalmas heródesi birodalmat, amely, ha megjön az ideje, a Római Birodalom vasigáját is képes legyen lerázni. A farizeusok nem sokra tartották őket. Jézussal szemben ellenségesen viselkedtek, és azon igyekeztek, hogy népszerűségét csökkentsék. Bár politikailag élesen szembenálltak a farizeusok és szaduceusok pártjával, Jézus megsemmisítése érdekében még ezekkel is hajlandók voltak szövetségre lépni.⁷ A farizeusok és Heródes-pártiak összekapcsolása csak Márkra jellemző. Valószínűleg politikai jellegű kapcsolatot tételezett fel közöttük, és a nagytanács titkos küldötteiként ezért állítják Jézust éppen ők egy politikailag kényes kérdés elé.⁸ A küldöttségnek az a feladata, hogy szavai alapján cslja törbe Jézust, nyilván azért, hogy vádpontot találhassanak ellene. A farizeusok és a Heródes-pártiak kapcsolatát aligha magyarázhatja az, hogy a rómaiak ellenségeinek és barátainak együttesen kell fellépniük Jézus ellen.⁹ Tehát a vallás és a politika képviselői

¹ BOLYKI JÁNOS: *Az újszövetségi írásmagyarázat elvei, módszerei és példái*, Budapest, Kálvin Kiadó, 1998, 117–118.

² DÓKA ZOLTÁN: *Márk evangéliuma*, Budapest, Ordass Lajos Baráti Kör, 1996, 254.

³ CZANIK PÉTER: Adó, in: BARTHA TIBOR (szerk): *Keresztény Bibliai Lexikon I. Budapest, Kálvin Kiadó, 1993*, 12–13.

⁴ BOLYKI JÁNOS: *Újszövetségi etika*, Budapest, Kálvin Kiadó, 1998, 52.

⁵ RAVASZ LÁSZLÓ: *Az Újszövetség magyarázata I.* Budapest, A Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1991, 186.

⁶ BOLYKI JÁNOS: *Újszövetségi etika*, 52.

⁷ Heródes párt In: BARTHA TIBOR (szerk): *Keresztény Bibliai Lexikon I.* 601.

⁸ DÓKA: 254.

⁹ GNILKA, JOACHIM: *Márk*, Szeged, Agapé, 2000, 636–637.

együttesen lépnek fel ellene.¹⁰ A farizeusok megfizették az adót, szemben a zélótákkal, akik fellázadtak, és az esszénusokkal, akik a pénzt, mint fizetési eszközt visszautasították. Ezzel együtt a farizeusok úgy tekintettek az adóra, mint Isten által a népre tett teherre,¹¹ ugyanakkor ez a vallási csoport a Messiástól várta a rómaiak kiűzését, ezért passzív rezisztenciát hirdettek.¹² A néptömegek viszont a zélótákkal szimpatizáltak, akik Isten országának megvalósításáért gerillaharcot folytattak a rómaiak ellen.¹³

Jézus válaszának értelmezései

Jézus válasza értelmi viták kereszttüzében áll. A szélsőjobb magyarázat zélóta ellenes értelmet tulajdonít neki, a szélsőbal viszont éppen zélóta szimpatizáns színben tünteti fel.¹⁴ Jézust egyértelműen kísértik kérdezői, s akár igen-t, akár nem-et mond bevádolkák: az adófizetés igenlése esetében a népnél, megtagadására biztatása esetében a hatóságoknál.¹⁵ Ugyanakkor meg kell érteni Jézus válaszából azt is, hogy a pénz a császáré, azt a farizeusok elfogadták tőle használatra, de vissza is kell adni neki adó formájában, mert megilleti őt. A dolog csattanója azonban ez után jön: Istennek is meg kell adni ami az övé, az ember egész életét, önmagát. Istennek tehát totális igénye van az emberre nézve.¹⁶ Az evangéliumi üzenet eszkatologikus horizontján a földi uralom mulékonyságának és az isteni uralom maradványának szembeállítását kell észrevenni.¹⁷ Ravasz László nagyon mély értelmet tulajdonít Jézus válasza második felének: „Isten az igazi Úr, ő a Királyok Királya. Az Ő képét hordozza az emberi lélek, Ő a tulajdonosa ennek az aranypénznek. Adjátok meg neki, ami az Övé! – halhatatlan lelketeket, földi és mennyei életeteket. Beszennyezett, elkopott, elgurult ezüst dénárok, gonosz uraságok kezébe került pénzek, ide hozzám; azért jöttem, hogy egybegyűjtsek s az Atya számolyához lerakjalak. Jézus itt nem egy keresztyén állambölcsélet alapjait rakja le, hanem igét hirdet és megtérésre hívogat.”¹⁸ Vagy Bolyki János fogalmazásában: „Amint a pénzen a császár képe, úgy az emberen Isten képe van, tehát az ember Istené. Az embernek nem kell megosztania magát a császár és Isten, a hatalom és a hit, az állam és a vallás között, hanem egészen Isten uralma alatt élve kell teljesítenie másokkal együtt polgári kötelezettségeit, amelyek azonban nem lehetnek azzal ellentétben, hogy egyedül Istent részesíti vallásos tiszteletben. Az Urat, a te Istenedet imádd és csak neki szolgálj! (5Móz 6,13)”¹⁹

¹⁰ BOLYKI: *Az újszövetségi írásmagyarázat*, 118.

¹¹ BOLYKI: *Az újszövetségi írásmagyarázat*, 118–119; GNILKA: i. m., 637.

¹² DÓKA: i. m., 255.

¹³ Uo.

¹⁴ GNILKA: i. m., 639.

¹⁵ BOLYKI: *Újszövetségi etika*, 52.

¹⁶ BOLYKI: *Az újszövetségi írásmagyarázat*, 119.

¹⁷ GNILKA: i. m., 640.

¹⁸ RAVASZ: i. m., 186–187.

¹⁹ BOLYKI: *Újszövetségi etika*, 52.

Prédikációvázlat

1. Különös szövetség

Jézust két egymással szembenálló csoportosulás kíséri meg. Az egyik vallási nemzeti, a másik politikai kollaboráns. Úgy tűnik, hogy a Jézus elleni koncepciók perben mindegy, ki hol áll, a lényeg az, hogy Jézus elbukjon, s vele együtt az ügye is kudarcba fulladjon. Az első látszatra Jézus korabeli probléma és jelenség mai válik! Számtalanszor lehet tapasztalni, hogy miként kovácsol egyggyé az istentelenség, és a keresztyénellenesség különböző érdekek mentén haladó közösségeket. Lehet, hogy nem direkt módon akarják ma Jézus ügyét megtámadni, de az eredmény az lesz: Isten akaratának negligálása, a keresztyénség elárulása és semmibe vevése, a jézusi normák felhígí-

tása. Sokszor észre sem vesszük, s mi magunk állunk a mai farizeusok és Heródes pártiak kereszttüzében. A keresztyén egyháznak mindig nagyon ébernek kell lennie, hogy észre vegye a hátsó szándékat, a kísértést, a buktatni akarást a provokációk és ártatlannak tűnő kérdések mögött. S ebből kifolyólag a keresztyén ember számára is fontos, hogy tisztában legyen azzal, hogy nem mindenki számára fontos, egyértelmű, és evidens egy keresztyén közösség, keresztyén kultúra, jézusi normák betartásán nyugvó társadalom. Legyünk éberek, és ne naivak!

2. Provokációk kereszttüzében

A különböző pártok a provokáció és a kísértés által egyggyé válik. Jézust provokálják: döntésre készítetik. Bár – ők úgy gondolják – minden le van már játszva. Bármit mond a názáreti csak rossz sülhet ki belőle. Ám csalódnuk kell. Jézus átlát rajtuk – és válaszával csodálkozásra és elismerésre kényszeríti hallgatóit, provokálóit, kísértőit. Két oldalról hordoz ez üzenetet a ma keresztyén embere számára. Egyrészt invitál arra, hogy készüljünk fel a mai provokációkra. Nem a pánik és a düh, a harag és az indulat a fegyver a kívülről jövő támadásokkal szemben, amelyek talán az egyházat, vagy a keresztyén hitet akarják kikezdeni, hanem a korrekt válasz. Fel vagyunk-e készülve arra, hogy választ adjunk a kérdésekre? Keresztyén hitünk és elkötelezettségünk mércéje lehet ez! A másik oldal pedig minket magunkat helyez vád és kritika alá: nem közeledünk-e mi is néha Jézushoz ilyen és ezekhez hasonló kérdésekkel, provokációkkal? Nem akarjuk-e mi magunk mis is sokszor Jézus kudarcát, saját magunk vált igazával szemben? Vagy talán épp így akarunk kibújni a keresztyén normák teljesítése alól, hogy egy rosszul értelmezett etikát kreálunk ebből, nevezetesen, hogy két istentelenségből a kisebbet választjuk, mert maga Jézus sem tud elfogadható választ adni... De: amint a farizeusok és a Heródes-pártiak póruul jártak, úgy nekünk sem sikerül Jézust kijátszani!

3. Ami a császáré...

Szinte klasszikussá vált ez a mondás! Megadni valamit a világi felsőbbbségnek, a világnak, a Krisztushoz nem kötődő oldalnak. De: egyben teljesíteni a kötelességet azzal és azokkal szemben, amit és akit nem szeretünk. Néha rosszul értelmezzük ezt a jézusi mondást. Az adófizetés lekötelezettség, leigázottság, megalázottság volt Jézus korában. Nem csupán egy külső elvárás, jogi gyakorlat, szokás. Ma a kipipálandó, kötelezően elintézendő dolgainkat soroljuk ebbe a kategóriába – de Jézus nem erről beszél. S a hangsúlyt sem erre teszi. (Végképp nem szabad azt gondolni, hogy itt egy állam-egyház etikai vagy gyakorlati alapvetésével állunk szemben!) Jézus válaszában hangsúlyosa a második részben van:

4. ... ami az Istené

Ezzel kell kezdeni! Istené minden. Minden, amik mi vagyunk: a lelkünk, a személyiségünk, a tehetségünk, az egzisztenciánk. Istené az imádatunk, a hódolatunk! Megadjuk-e neki mindezt? Nem úgy vagyunk-e sokszor, hogy megtartunk magunknak valamit: egy kis önistenítést, önimádatot (a történelemben számos elrettentő példát találunk pl. a diktátorok személyében – akik sokszor épp az önmagukat istenítő római császárok képében pózoltak). De nem csak magunknak akarunk valamit az Istennek kijárókból elrakni, hanem más eszméknek. Istenpótlékká lesz sok minden körülöttünk: a pénz, a hatalom, a szex, a szerelem, a szórakozás, a játék, a média stb. a császárokból mi (keresztyének!) sokszor istent csinálunk. Mennyi időt fordítunk egy nap Istenre, vagy a mi saját magunk Isten-képűségére, s mennyit más, haszontalan, sőt értéktelen dolgokra? A közhelyek mögött szomorú valóság áll! Néha megcsinálunk ezt-azt ímmel-ámmal a „császári oldalnak” (még ha rosszul értelmezzük is), de megadjuk-e az Istennek azt, ami Őt, és csak Őt illeti? Életünk Isten-tisztelet-e, vagy császár-kultusz, esetleg önimádat? A kérdés ezen a ponton nagyon közel kerül hozzánk!